

FUNin APC-maksukäytännöt työryhmä:

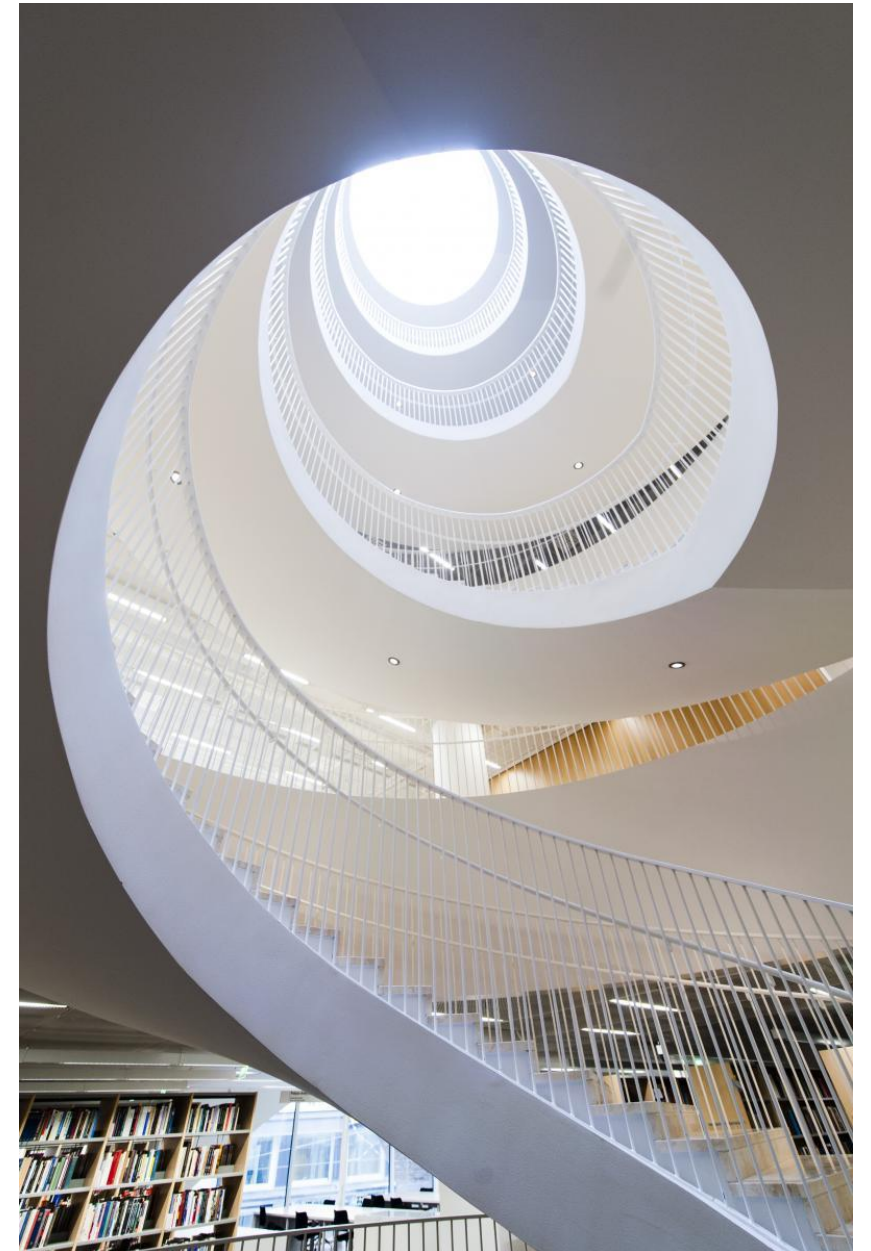
Avoimen julkaisemisen kirjoittajamaksu- käytännöt Suomen yliopistoissa

---

Jukka Rantasaari

Palvelupäällikkö, tutkimuksen palvelut

Turun yliopiston kirjasto

Kuva: Veikko Somerpuro

Työryhmän tehtävä

1. Selvittää yliopistokirjastojen nykyiset kirjoittajamaksujen

- hallinnan,
- seurannan ja
- tiedotuksen käytännöt.

2. Laatia selvityksen pohjalta suositukset hyviksi käytännöiksi.

Kuva: Aalto-yliopisto/Tuomas Uusheimo

Työryhmän jäsenet

- Jukka Rantasaari, pj. (Turun yliopisto)
- Katja Halonen, siht. (Turun yliopisto).
- Tiina Jounio (Oulun yliopisto),
- Marjo Kuusela (Helsingin yliopisto)
- Sari Leppänen (Tampereen yliopisto),
- Kaarina Meriläinen (Itä-Suomen yliopisto),
- Ulla Ohvo (Lappeenrannan teknillinen yliopisto),
- Antti Rousi (Aalto-yliopisto),
- Irene Ylönen (Jyväskylän yliopisto),

Selvitys yliopistokirjastojen kirjoittajamaksukäytännöistä

- Onko yliopistossanne keskitetty budjetti APC-maksuja varten? Jos ei ole, ketkä maksuja maksavat?
- Miten olette jakaneet työtä kirjastossa, entä yliopiston muiden yksiköiden kanssa?
- Täytyykö julkaisun täyttää jonkinlaiset kriteerit ollakseen oikeutettu alennettuun / maksuttomaan avoimeen julkaisemiseen? Millaiset?
- Miten seuraatte maksuja, niiden lajeja ja julkaisujen avaamista?
- Mitä tiedotuskanavia käytätte ja mitkä tiedotuskäytännöt ovat osoittautuneet toimiviksi?

Selvityksen tulokset

- Ei keskitettyä budjettia (paitsi Aalto-yliopistolla)
- Projektit, tutkimusryhmät, laitokset, tiedekunnat tai tutkijat itse maksoivat APC-maksut
- Useissa yliopistoissa kirjastot maksoivat APC-maksualennuksiin oikeuttavia tieteellisten seurojen tai kustantajien jäsenmaksuja hankintabudjetistaan tai erillisestä projektirahasta
- Kirjastojen sisällä työtä jaettiin yleensä julkaisemisen tai tutkimuksen palvelujen ja hankintapalvelujen kesken
- yhteistyötä tehtiin yliopiston muiden yksiköiden kuten kehittämispalvelujen, tutkimuspalvelujen ja talouspalvelujen kanssa

Selvityksen tulokset

Kriteerit

- Oman organisaation artikkelin kirjoittaja on julkaisun vastaava kirjoittaja,
- Artikkelin on oltava tutkimusjulkaisu,
- Julkaisukanavien JUFO-tasoluokka (Aalto-yliopisto, Jyväskylän yliopisto)

Maksuseuranta

- Otettu / oltiin ottamassa käyttöön avoimen julkaisemisen tili yhdeksässä yliopistossa.
- Maksujen tarkempaa seulontaa ja ryhmittelyä tehtiin tai alettiin tehdä syksyn 2017 aikana vasta muutamassa yliopistossa.

Selvityksen tulokset

Tiedottaminen

- Monikanavaisuus
- Parhaiten tavoitettiin tutkijat henkilökohtaisten kontaktien, opetustilanteiden ja laitoskäyntien avulla

Työryhmän suositukset hyväiksi toimintatavoiksi

Kuva: Helsingin yliopisto

Rahoitus

- Keskitetty rahasto
  - Lisää avoimen julkaisemisen tunnettuutta
  - Kannustaa tutkijoita julkaisemaan avoimesti
  - Helpottaa varojen käytön seuranta ja oikeudenmukaista jakamista
- Mikäli keskitettyä rahastoa ei ole
  - Maksut syytä huomioida laitosten budjeteissa tai
  - Kirjaston saatava korvamerkittyä rahoitusta

Seuranta

- Miksi
  - Helpottaa keskitetyn rahaston tarpeen perustelemista yliopiston johdolle.
  - Tarpeellisia kustantajien kanssa käytävissä neuvotteluissa.
- Mitä
  - Avoimen julkaisemisen tilin perustaminen ja maksujen ohjaaminen tilille,
  - APC-maksujen määrä tiedekunnittain,
  - Maksun saavat kustantajat ja lehdet,
  - Maksulajit (open access -lehdet, hybridilehdet),
  - Sovittujen maksualennuksien saaminen,
  - Avoimeksi ostettujen julkaisujen avaaminen.

Sopimukset

- Tilaus- ja julkaisumaksujen kokonaiskustannusten seurannan ja raportoinnin parantaminen
  - Avoimen julkaisemisen ja lisensoinnin koulutukset ja työpajat (yliopistokirjastot, FinELib)
    - kustantajien tarjoamien mallien edullisuuden arviointi,
    - neuvotteluissa käytettävät tunnusluvut, mittarit, tausta- ja tilastotiedot ja niiden rajoitteet
    - millaisia lisenssejä kustantajat tarjoavat,
    - mitkä artikkelityypit sisältyvät sopimukseen.
- FinELibin ja kirjastojen työnjako:
  - FinELib: yleisen tason tiedot neuvoteltujen sopimusten sisällöstä
  - Kirjastot: ohjeistavat oman yliopistonsa tutkijat ja toimivat lähitukena

Käytännöistä

- Kustantajaneuvottelut:
  - Kustantaja ilmoittaa kirjoittajamaksualennusmahdollisuudesta suoraan tutkijalle samalla kun osapuolet solmivat julkaisusopimuksen.
  - Kustantajan verkkosivuilla olevan tiedon tulee olla selkeää: onko tutkija oikeutettu alennukseen ja millaisin ehdoin.
- Kriteerit:
  - Mieluummin liian väljät kuin tiukat

Viestintä

- Monikanavaisuus
- Henkilökohtaiset tapaamiset, laitosvierailut, kokoukset ja koulutustilaisuudet

Hyviä käytäntöjä

Kuva: Hanna Oksanen

Aalto-yliopisto

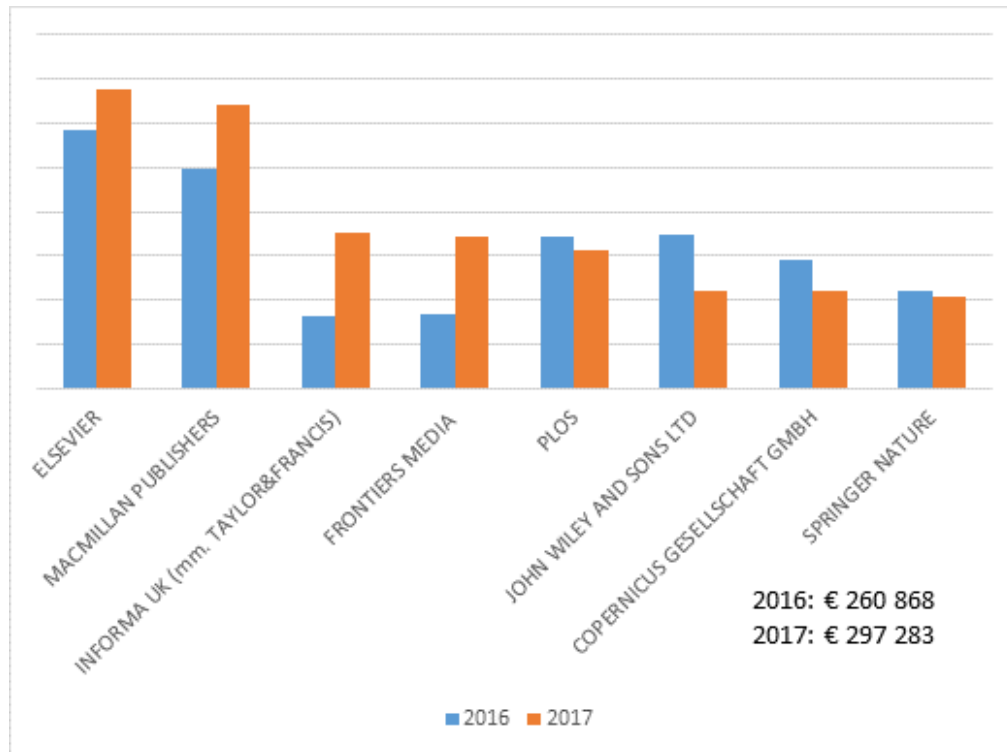
- Open Access Fund –pilottihanke 2017 ja 2018
- Aallon tutkimuksen näkyvyyden ja vaikuttavuuden edistäminen avoimen julkaisemisen keinoin sekä tiedon kerääminen Aallon julkaisukäytänteistä
- V. 2017 jaettiin 120 000 euroa laitoskohtaisiin kiintiöihin (500 – 20 000 euroa).
- Lehti- ja konferenssiartikkelit
- Gold-artikkelit väh. JUF0 1
- hybrid-artikkelit väh. JUF0 2

Kuva: Aalto-yliopisto/Tuomas Uusheimo

Helsingin yliopisto

- Avoimen tieteen palvelukeskus hallinnoimaan maksuja
- Elsevier-sopimus: kirjasto maksaa APC-maksun yliopistolta saadulla rahoituksella

Taloushallinnon raporttien mukaan tutkimusrahoituksesta ja laitosten budjeteista yliopisto on vuosina 2016-2017 maksanut APC-maksuja mm. kuvan kustantajille. Kaikki koodille kirjatut maksut eivät ole open access APC-maksuja, mutta suuruusluokka kuitenkin on kohtuullisen osuva.

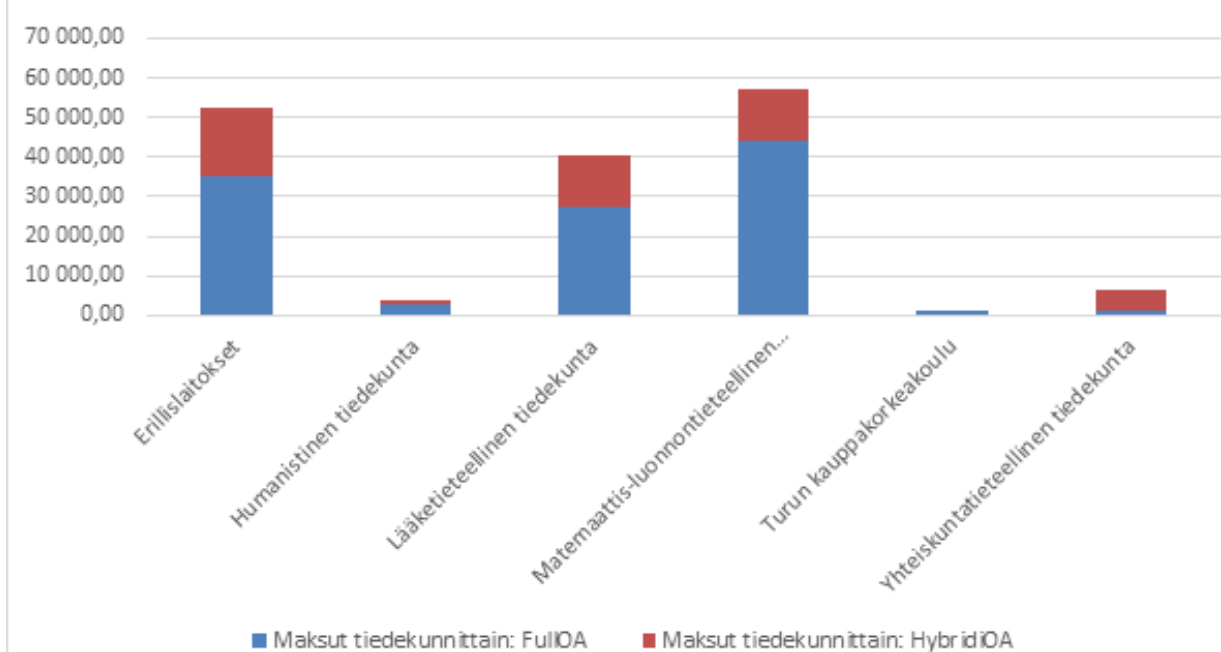
Turun yliopisto

APC-maksujen seuranta, tietojen rikastaminen ja tulokset vuodelta 2017

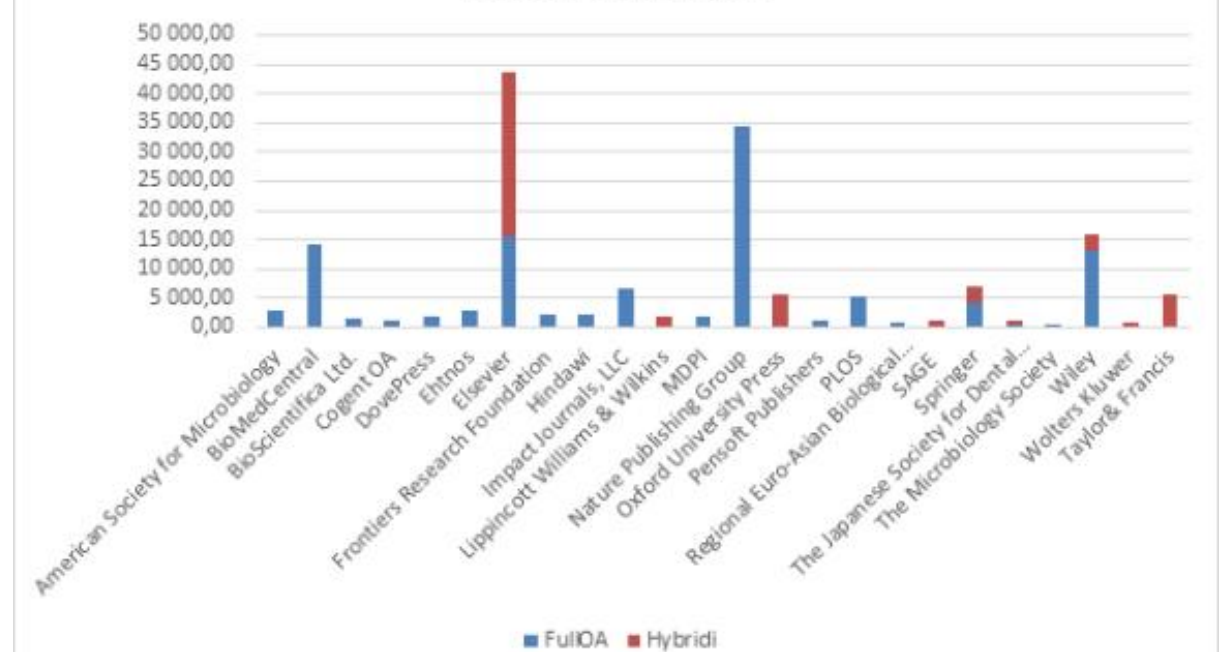
- Kirjasto ottaa SAP:sta avoimen julkaisemisen tilin raportin 2 kertaa vuodessa
- Tarkistamme tositenumeron perusteella maksujen tarkemmat tiedot ja koostamme exceliin tiedot:
  - tulosityksikkö
  - tositenumero
  - kustantajan nimi
  - julkaisukanavan nimi
  - julkaisukanavan ISSN/ISBN
  - julkaisun nimi
  - onko kyseessä full open access vai hybridi-julkaisukanava
  - maksun summa kotivaluuttana.
- Tarkistamme myös, salliiko kustantaja rinnakkaistallentamisen

Turun yliopiston APC-maksut 2017

Maksut tiedekunnittain

Maksut kustantajille

Tästä eteenpäin

Kuva: Hanna Oksanen

- Avoimen julkaisemisen elementit lehtipaketeissa lisääntyvät
  - Offset-diilit: tilausmaksu ja APC-maksuja tarkastellaan yhdessä
- Yhteistyön lisääminen kirjaston sisällä ja yliopistojen tutkimus- ja talouspalvelujen kanssa
- Kirjoittajamaksujen seurannan tarkentaminen
- Yliopiston ja/tai tiedekuntien keskitetty(jä) rahasto(ja)
- Tiedot maksetuista APC-maksuista rahoituslähteittäin ja hankkeittain
  - Suomen Akatemia on kiinnostunut rahoitusmyöntöjensä käytöstä APC-maksuihin
  - Esim. Jyväskylän yliopistossa suunnitellaan hanketunnusten lisäämistä julkaisuarkiston metadataan. Edellyttää, että tutkijat/lehdet ovat lisänneet artikkeliin hanketunnuksen.

Lisätietoja

FUN blogi: <http://yliopistokirjastot.fi/category/blogi/>

Kuva: Veikko Somerpuro